

Prevence hospodářské kriminality 5

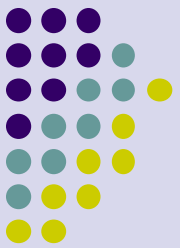
Trestné činy proti životnímu
prostředí

JUDr. František Púry, Ph.D.

Nejvyšší soud

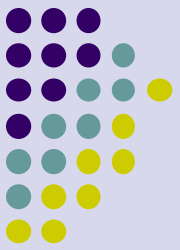
CEVRO Institut, KVPVS

Trestné činy proti životnímu prostředí

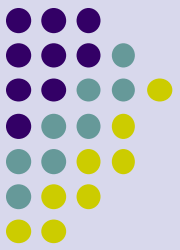
- Návaznost na **mezinárodní smlouvy** a **evropské právo** o ochraně některých složek životního prostředí
- Souvislost s řadou předpisů o ochraně životního prostředí nebo jeho složek
- Výkladové ustanovení § 138 odst. 2 TZ:
 - výše nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí
 - odstupňované stejně jako výše škody a prospěchu
 - od 10 000 do 10 000 000 Kč (§ 138 odst. 1 TZ)
- Zmocňovací ustanovení § 308 TZ

Trestné činy proti životnímu prostředí

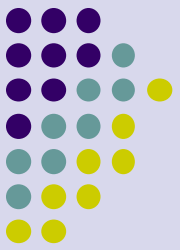
- Jejich skutkové podstaty jsou obsaženy v samostatné hlavě VIII. zvláštní části trestního zákoníku
- Skutkové podstaty zahrnují 2 skupiny trestných činů
 - podle § 293 až § 301 TZ: porušení nebo ohrožení ochrany **životního prostředí a jeho jednotlivých složek**
 - podle § 302 až § 307 TZ: porušení nebo ohrožení ochrany **zvířat a rostlin**
- Pachatelem všech těchto trestných činů může být **i právnická osoba** (od 1. 12. 2016)

Podnikatel a trestné činy proti životnímu prostředí

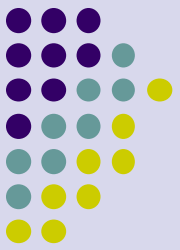
- Podnikatel jako **pachatel** trestného činu
 - provádí činnost s negativním vlivem na životní prostředí
 - nedodrží předpisy k ochraně životního prostředí
 - poškodí nebo ohrozí složku životního prostředí ve veřejném či v soukromém prostoru
- Podnikatel jako **poškozený** (oběť) trestného činu
 - pachatel mu způsobí ohrožení nebo újmu na jeho hodnotách, které využívá k hospodaření (půdě, lese, vodní ploše atd.)
 - pachatel tím ohrozí nebo znemožní další jeho podnikání (např. na poli, v lese, na rybníku)

Poškození a ohrožení životního prostředí

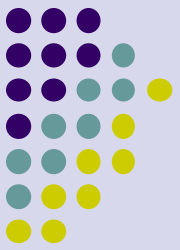
- Podle § 293 TZ **úmyslná** alternativa:
 - pachatel **způsobí** poškození nebo ohrožení ŽP tím, že
 - postupuje v rozporu s právním předpisem (zejména o ochraně životního prostředí jako celku nebo jeho některé složky)
 - poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí
 - učiní tak ve větším rozsahu nebo na větším území (§ 296 odst. 1 TZ) anebo tak, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo že je třeba k odstranění následků vynaložit náklady ve značném rozsahu (alespoň 1 000 000 Kč)
 - pachatel **zvýší** takové poškození nebo ohrožení nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění

Poškození a ohrožení životního prostředí

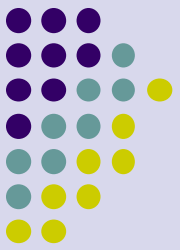
- Podle § 294 TZ alternativa **z nedbalosti**:
 - totéž jednání i následek jako u úmyslné alternativy uvedené v § 293 TZ
 - vyžaduje se zavinění z **hrubé** nedbalosti
 - podle § 16 odst. 2 TZ jde o hrubou nedbalost, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem
 - vyšší intenzita nedbalosti vědomé i nevědomé (§ 16 odst. 1 TZ)
- **Speciální případy** poškození a ohrožení některých složek životního prostředí
 - zejména podle § 294a, § 295, § 298, § 298a a § 301 TZ
 - některé v úmyslné i nedbalostní alternativě

Poškození a ohrožení životního prostředí

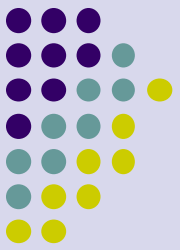
- Návaznost zejména na tyto **mimotrestní právní předpisy**
 - zákony České republiky
 - zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 350/2011 Sb., chemický zákon, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů
 - normy evropského práva (směrnice, nařízení)

Poškození a ohrožení životního prostředí

- Výkladové (společné) ustanovení § 296 odst. 1 a 3 TZ:
 - podle odst. 1 **větším územím** ve smyslu § 293 odst. 1 TZ a § 294 odst. 1 TZ se rozumí
 - území o rozloze nejméně 3 hektary
 - povrchové vody ve vodních útvarech nejméně 1 hektar
 - povrchový vodní tok v délce nejméně 2 kilometry délky
 - podle odst. 3 je poškozením nebo ohrožením půdy, vody, ovzduší nebo jiné složky ŽP též **provozování zařízení bez povolení**, v němž
 - je prováděna nebezpečná činnost
 - se skladují nebo používají nebezpečné látky či směsi

Poškození a ohrožení životního prostředí

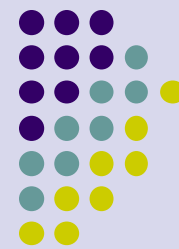

- **Příklady** z praxe:
 - podnikatel dlouhodobě provozoval chemickou výrobu bez dodržení předpisů o ochraně životního prostředí, protože skladoval nebezpečné chemikálie v nevyhovujících obalech, takže pronikly do půdy na ploše 5 ha a do blízkého potoka v délce 3 km a navíc vypouštěl do ovzduší emise překračující stanovené limity
 - podnikatel provozoval „spalovnu“ odpadů, v níž v rozporu s předpisy o ochraně ovzduší spaloval nebezpečné látky, jejichž spaliny výrazně poškozovaly ovzduší

Poškození vodního zdroje

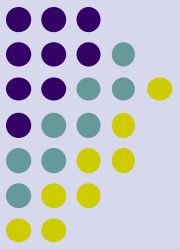
- Podle § 294a TZ tento trestný čin spáchá ten, kdo
 - způsobí poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo
 - tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu vodního zdroje
 - učiní tak úmyslně nebo z hrubé nedbalosti (§ 16 odst. 2 TZ)
- Návaznost zejména na
 - zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon, ve znění pozdějších předpisů
 - zákon č. 164/2001 Sb., lázeňský zákon, ve znění pozdějších předpisů

Poškození lesa

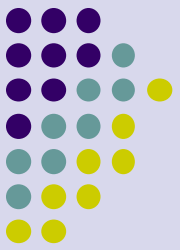
- Podle § 295 TZ ho spáchá, kdo
 - **těžbou** lesních porostů nebo **jinou činností** provedenou v rozporu s právním předpisem
 - způsobí vznik **holé seče**, byť i připojením k již existující holině, nebo způsobí závažné poškození lesa anebo **proředí** lesní porost pod hranici zakmenění stanovenou právním předpisem
 - na celkové **větší ploše** lesa (více než 1 a ½ hektaru)
 - pachatel tak učiní úmyslně nebo z nedbalosti
- Návaznost na zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Výkladové ustanovení § 296 odst. 2 TZ
 - celková větší plocha lesa: je větší než 1 a ½ hektaru
 - celková značná plocha lesa (vyšší tr. sazba): je větší než 3 hektary

Poškození lesa

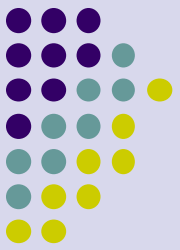
- **Příklady** z praxe:
 - podnikatel si pronajal od vlastníka les za účelem řízené a legální těžby dřevní hmoty, ale v zájmu co největšího zisku ho nechal zcela vykácet na ploše 5 ha a způsobil vznik tzv. holiny
 - podnikatel proředil svůj les pod stanovenou hranici zakmenění a na uvolněné ploše provedl bez povolení stavbu lesní chatky, kterou narušil pramen pitné vody
 - pachatel vykácel část lesa sice na menší ploše, ale tím rozšířil již existující holinu na plochu větší než 1 a 1/2 hektaru

Neoprávněné nakládání s odpady

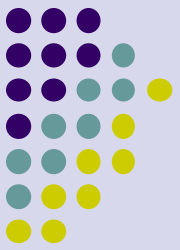
- Podle § 298 TZ **dvě** samostatné alternativy:
 - v odst. 1 přeprava odpadu přes hranice státu
 - v odst. 2 ukládání, odkládání, přeprava nebo jiné nakládání s odpady
- **Návaznost** zejména na
 - zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů
 - Basilejskou úmluvu o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (č. 100/1994 Sb.)
 - evropské normy, na něž navazuje zákon o odpadech

Neoprávněné nakládání s odpady

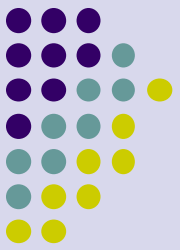
- Podle § 298 odst. 1 TZ pachatel:
 - poruší právní předpis upravující nakládání s odpady, a to tím, že
 - přepraví odpad přes hranice státu
 - učiní tak bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu veřejné moci nebo v takovém oznámení nebo v žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčí podstatné údaje
 - takto jedná úmyslně nebo z nedbalosti

Neoprávněné nakládání s odpady

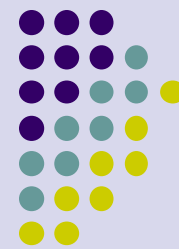
- Podle § 298 odst. 2 TZ pachatel:
 - v rozporu s právním předpisem
 - ukládá, odkládá, přepravuje odpady nebo s nimi jinak nakládá
 - tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí
 - ve smyslu § 293 odst. 1 a § 294 odst. 1 TZ
 - k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu
 - nejméně ve výši 1 000 000 Kč
 - takto jedná úmyslně nebo z nedbalosti

Neoprávněné nakládání s odpady

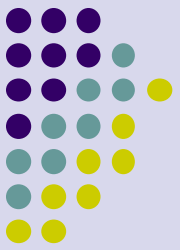
- **Příklady** z praxe:
 - podnikatel bez jakéhokoli povolení či oznámení orgánů státu za úplatu od tamějšího podnikatele dovážel ze SRN do ČR komunální odpad a dlouhodobě ho nechal uložený na divoké skládce na svém pozemku (§ 298 odst. 1 TZ)
 - podnikatel zanedbal údržbu čističky odpadních vod a v souvislosti se zpracováním ropných produktů způsobil jejich únik do blízkého potoka, v němž došlo v úseku 3 km k úhynu ryb (§ 298 odst. 2 TZ)

Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozon. vrstvu

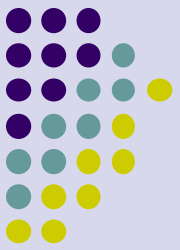
- Podle **§ 298a TZ** spáchá tento trestný čin, kdo
 - v rozporu s právním předpisem
 - vyrobí, doveze, vyveze, uvede na trh látku poškozující ozonovou vrstvu Země nebo s ní jinak nakládá
 - a učiní tak v nikoli malém rozsahu
- Návaznost zejména na
 - zákony č. 201/2012 Sb. a č. 73/2012 Sb.
 - nařízení EP a Rady EU č. 1005/2009
 - některé mezinárodní smlouvy
 - publikované pod č. 108/2003 a č. 109/2003 Sb. m. s.

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

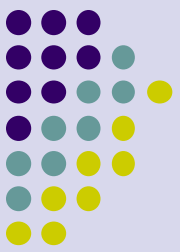
- Podle § 299 a § 300 TZ úmyslná a nedbalostní alternativa trestného činu
- **Návaznost** na některé vnitrostátní, mezinárodní a evropské normy o ochraně živočichů a rostlin, zejména
 - zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy
 - zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
 - Úmluva CITES publikovaná pod č. 572/1992 Sb.
 - směrnice Rady ES č. 92/43/EHS
 - nařízení Rady ES č. 338/97 ve znění č. 1497/2003

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

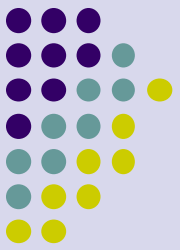
- Podle § 299 odst. 1 TZ spáchá trestný čin, kdo úmyslně
 - v rozporu s právním předpisem
 - usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří
 - jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny
 - nebo exemplář chráněného druhu
 - spáchá takový čin na více než 25 kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

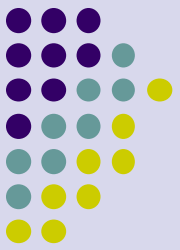
- Podle **§ 299 odst. 2 TZ** spáchá trestný čin, kdo úmyslně
 - v rozporu s právním předpisem
 - usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří
 - jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo
 - exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

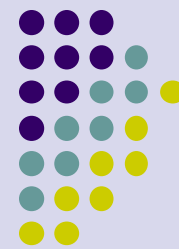
- Podle **§ 300 TZ** spáchá trestný čin, kdo
 - z hrubé nedbalosti (§ 16 odst. 2 TZ) poruší právní předpis tím, že
 - usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje nebo sobě nebo jinému opatří
 - jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu ve více než 25 kusech
 - nebo jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

- **Příklady** z praxe:

- pachatel bez příslušného oprávnění dovážel z ciziny do České republiky v „tajných schránkách“ dodávkového automobilu chráněná cizokrajná zvířata (ptáky, plazy, želvy)
- pachatel neoprávněně choval v zajetí papouška Ara arakanga
 - usnesení NS sp. zn. 6 Tdo 948/2011
- pachatel si v Národním parku Šumava vykopal a domů odvezl 30 ks chráněných rostlin hořce šumavského, aby si je zasadil na vlastní zahradě
- pachatel si opatřil a na entomologické burze nabízel k prodeji několik kusů neživých (preparovaných) exemplářů chráněného motýla
 - usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 196/2020 – č. 30/2020 Sb. rozh. tr.

Poškození chráněných částí přírody

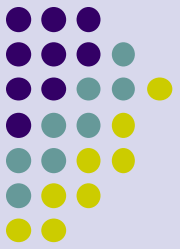
- Podle **§ 301 TZ** spáchá tento trestný čin ten, kdo
 - poruší právní předpis
 - učiní tak úmyslně nebo z hrubé nedbalosti (§ 16 odst. 2 TZ), a to tím, že
 - poškodí nebo zničí
 - památný strom
 - významný krajinný prvek
 - jeskyni
 - zvláště chráněné území
 - evropsky významnou lokalitu nebo
 - ptačí oblast
 - tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody

Poškození chráněných částí přírody

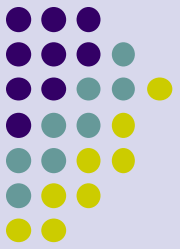
- **Návaznost** na některé předpisy o ochraně částí přírody
 - zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
 - směrnice Rady ES č. 92/43/EHS
 - směrnice EP a Rady EU č. 2009/147/ES
- **Příklad** z praxe:
 - podnikatel provede takové výkopové práce a terénní úpravy na pozemku poblíž památkově chráněného stromu, že zničí jeho kořeny, a v důsledku toho strom zcela vyschne

Chov zvířat v nevhodných podmínkách

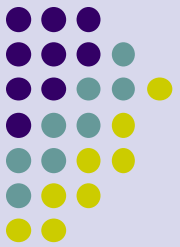
- Podle **§ 302a TZ** dvě alternativy, podle nichž pachatel
 - **odst. 1:**
 - chová větší počet zvířat v nevhodných podmínkách
 - a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné útrapy
 - **odst. 2:**
 - chová zvířata v nevhodných podmínkách za účelem obchodu, anebo kořistí z takového chovu
 - a tím ohrožuje jejich život nebo jim způsobuje značné útrapy
- **Příklad z praxe:**
 - půjde zejména o trestní postih některých případů tzv. nelegálních množíren určitých druhů zvířat (psů, koček apod.)
 - může za to být stíhán i podnikatel (a též právnická osoba)

Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

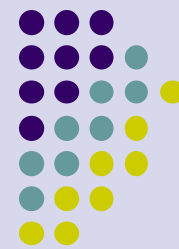
- Podle **§ 303 TZ** spáchá tento trestný čin ten, kdo
 - zanedbá potřebnou péči o zvíře, které vlastní nebo o něž je povinen se z jiného důvodu starat
 - způsobí mu tím trvalé následky na zdraví nebo smrt
 - jedná z hrubé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 2 TZ
 - tj. přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem
- **Příklad** z praxe:
 - podnikatel ponechal pronajaté stádo hospodářských zvířat po delší dobu vystavené nepříznivým povětrnostním podmínkám, bez dostatečného krmiva a vody a bez zajištění přiměřených hygienických podmínek

Pytláctví

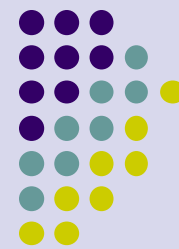
- Podle **§ 304 TZ** se ho dopustí, kdo
 - neoprávněně loví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné (nejméně v ceně 10 000 Kč) nebo
 - ukryje, na sebe nebo na jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné (nejméně v ceně 10 000 Kč)
- **Příklad** z praxe:
 - podnikatel nechal nelegálně (v nepřípustné době) ulovit ryby a zvěřinu a dodával je za úplatu do některých restaurací

Některé další trestné činy narušující ochranu zvířat a užitkových rostlin

- **§ 305 TZ** – neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospodářských zvířat
- **§ 306 TZ** – šíření nakažlivé nemoci zvířat
- **§ 307 TZ** – šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin
- **§ 308 TZ** – zmocňovací ustanovení pro stanovení nakažlivých nemocí a škůdců

Zkratky

- TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ZTOPO – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- TČ – trestný čin, trestné činy